

Rozwikłanie chronologicznej, geograficznej i tafonomicznej złożoności występowania nosorożca włośatego w plejstocenijskich kontekstach Polski (WOOLRHINOPOLI) i Europy.

Nosorożec włośaty (*Coelodonta antiquitatis* Blumenbach 1799) to wymarły gatunek nosorożca, który żył w plejstocenie w Europie i Azji. Aż do około 40 ka (tys. lat) był szeroko rozprzestrzeniony geograficznie w Eurazji, w tym Polsce, preferując obszary zimnej stepotundry. Nosorożec włośaty wraz z drugim wielkim roślinożercą, mamutem włośatym (*Mammuthus primigenius*), jest kluczowym elementem megafuny, czyli mniej lub bardziej przystosowanych do zimna dużych ssaków plejstocenijskich.

Z perspektywy wyników badań tych taksonów, wiedza na temat ich historii znacznie różni się z zaskakującym niedoszacowaniem badań nosorożca włośatego wobec znacznej liczebności jego szczątków w zapisie kopalnym. W szczególności, w przeciwieństwie do mamuta, niewiele wiadomo o ramach czasowych występowania nosorożca włośatego w centralnej i zachodniej Europie, w tym Polsce. Nie ma dostępnych wyników DNA nosorożca włośatego z Polski, a z Europy jest ich bardzo niewiele. Charakter obecności nosorożca włośatego w Europie jest nieciągły albo jego ciągłość jest nierozpoznana z powodu braku wystarczająco wysokiej rozdzielczości wyników datowania radiowęglowego, na co wskazuje obecność znaczących luk w wynikach datowania radiowęglowego (m.in. około 40–34 ka BP (*before present*)). Data wymarcia nosorożca włośatego w Eurazji to około 14 tys. lat temu BP, jednak czas jego wymarcia w różnych miejscach na kontynencie jest słabo rozpoznany. Stąd nie jest jasne czy wymieranie było jednoczesne czy też stopniowe w różnych częściach Europy. Okres końcowy występowania nosorożca włośatego w Europie jest również ważny z punktu widzenia oceny wielkości, kondycji i stabilności jego populacji, oraz porusza kwestię, czy była tak zróżnicowana genetycznie jak populacja w Europie Wschodniej.

W proponowanym projekcie zatytułowanym 'Rozwikłanie chronologicznej, geograficznej i tafonomicznej złożoności występowania nosorożca włośatego w plejstocenijskich kontekstach Polski (WOOLRHINOPOLI) i Europy' będziemy dążyć do rozstrzygnięcia tych kwestii poprzez badanie szczątków nosorożca włośatego z Polski, Morza Północnego i wybranych krajów Europy (Niemiec, Czech, Holandii, Wielkiej Brytanii, Francji, Hiszpanii, Włoch, Rumunii, Mołdawii i Rosji). W tym celu planujemy zbieranie danych archiwalnych i skanowanie całego obszaru Polski w poszukiwaniu stanowisk z jego szczątkami oraz zostały zaprojektowane badania oznaczenia taksonomicznego szczątków, określenia wieku śmierci, zróżnicowania płci, pomiarów kości i czaszek (figura), określenia zmian patologicznych w nawiązaniu do przebytych chorób lub urazów, oznaczenia wieku bezwzględnego szczątków metodą datowania radiowęglowego i analiza DNA. Ponadto analiza wszelkich śladów które zostały zapisane na powierzchni szczątków nosorożca włośatego umożliwi określenie czynników nagromadzenia szczątków nosorożca na polskich stanowiskach, w jaki stopniu były to naturalne i w jakim antropogeniczne. Rzetelna ocena wpływu człowieka na szczątki powinna doprowadzić do określenia, dotychczas nieznanego w polskich badaniach, relacji człowiek–nosorożec włośaty. Otrzymane i zintegrowane wyniki będą pierwszą syntetyczną historią nosorożca włośatego w Polsce, która ukaże się po 60 latach od ostatniego przedstawienia stanu wiedzy. Wymiernym końcowym efektem polskich badań będzie stworzenie bazy danych o plejstocenijskim nosorożcu włośatym z Polski (WOOLRHINOPOLI).

Spodziewamy się, że zestawienie istniejących danych o nosorożcu włośatych z innych krajów europejskich wraz z planowanymi przez nas badaniami radiowęglowymi i DNA oraz ich integracją z polskimi wynikami, przyczynią się do przedstawienia chronologicznej i demograficznej historii gatunku w centralnej i zachodniej Europie, oceny zależności między zakresem dystrybucji gatunku a wielkością populacji i jej genetycznym zróżnicowaniem, oraz określenia charakteru procesu wymierania nosorożca włośatego pod koniec plejstocenu.

